

III Међународна научно-стручна конференција
РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ И ПРЕКОГРАНИЧНА САРАДЊА
Пирот, Република Србија

**Одржива конкурентска предност и утицај еколошког пословања на
регионални развој – студија случаја СЗ Пирот**

Аутори

Др Биљана Илић, доцент

Др Лепосава Јовановић

МСц Александар Симоновић

7. децембар 2019. године

Uvod

- Savremene kompanije kreiranjem održivih poslovnih i marketing strategija teže stvaranju efikasnih performansi u turbulentnim tržišnim uslovima privređivanja.
- Ukoliko je primena principa društveno odgovornog poslovanja u kompanijama veća, utoliko je jača osnova za sticanje održive konkurentske prednosti.
- Poseban osvrt u studiji slučaja daće se slobodnoj zoni Pirot, sa ciljem isticanja osnovnih preporuka za usvajanje i lakšu implementaciju koncepta društveno odgovornog poslovanja, samimi tim i održanju, kao i dostizanju željene konkurentske prednosti na mapi tržišta špedicije u Srbiji

Koncept i značaj Društveno odgovornog poslovanja – ekološko poslovanje

- Praksa ovakvog poslovanja odnosi se na celokupno delovanje jednog privrednog subjekta, tj.: šta proizvodi, kako kupuje i prodaje, da li poštuje zakone, kako se odnosi prema zaposlenima, da li ulaže u lokalnu zajednicu i na koji način doprinosi očuvanju životne sredine. Zaštita i poboljšanje postojećih resursa (ljudski kapital ili životna sredina) od kojih zavisi poslovanje kompanije podrazumeva sledeće stavke:
  - - predviđanje, izbegavanje i umanjivanje rizika poslovanja i sa njima povezanih troškova;
  - - povećavanje finansijske delotvornosti privredne delatnosti smanjenjem troškova poslovanja;
  - - otvaranje novih poslovnih mogućnosti i novih tržišta;
  - - zaštita, izgradnja i poboljšanje reputacije poslovnog subjekta, posebno u odnosu prema potrošačima.

Špedicija i društveno odgovorno poslovanje

- Špedicija spada u specijalizovanu privrednu delatnost koja se bavi organizacijom otpreme robe i drugim poslovima koji su sa tim u vezi.
- Obzirom da transport kao grana saobraćaja ima veliki uticaj na zagađenje prirodne sredine, zbog otpadnih gasova koje emituje u atmosferu (između ostalog), svakako da postoji mogućnost i obaveza implementacije DOP-a. Pružanje vrhunskih usluga u oblasti distribucije, logistike i marketinga, osvajanje novih tržišta, stabilan razvoj privrednog subjekta i rast profita, briga o klijentima i zaposlenima, aktivan doprinos i podrška razvoju zajednice i očuvanje životne sredine, trebali bi biti osnovni postulati u poslovanju Jednog špediterskog poslovanja. Mnogo argumenata ide u prilog da postoji realan poslovni interes poslovnog subjekta ili kompanije za društveno odgovornim ponašanjem. Prvi argument je reputacija, koja je direktno povezana sa vrednošću poslovnog subjekta. Drugi argument, vezan je za zaposlene a to je njihova bolja motivisanost, veća lojalnost i mogućnost privlačenja boljih kadrova. U socijalnoj sferi, ulaganje u edukaciju, radne uslove te stvaranje dobrih odnosa sa zaposlenima, može doprineti produktivnosti. Biti društveno odgovoran, ne znači samo ispunjavati zakonske obaveze, već i više od toga, investirati u ljudski kapital, okolinu i odnose sa ostalim stejkholderima.

Slobodna Zona Pirot i Društveno odgovorno poslovanje

- Slobodna zona “Pirot” a.d. (SZ Pirot) počela je sa radom aprila 1998. godine, po Rešenju Savezne vlade od 8. avgusta 1996. godine na lokaciji industrijske zone Pirot. Slobodna zona Pirot je organizovana kao akcionarsko društvo, u formi zatvorenog tipa. Obuhvata površinu od preko 122 ha sa mogućnošću dodatnog proširenja. Od toga je 215.917 m² iskorišćeno za proizvodni prostor a 648.491 m² i 200.920 m² za skladišta, otvorenog i zatvorenog tipa. U slobodnoj zoni postoji i 14.479 m² kancelarijskog prostora. Prema svim pobrojanim karakteristikama, spada u jednu od vodećih slobodnih zona u zemlji.
- Posebno ograđen, označen i infrastrukturno opremljen prostor daje mogućnosti da se obavljaju delatnosti pod specijalnim pogodnostima i olakšicama, a sve u cilju privlačenja stranih investicija, što za posledicu treba da ima ubrzani privredni razvoj i povećanje zaposlenosti na teritoriji Pirot.
- Prema Zakonu o slobodnim zonama, u slobodnoj zoni Pirot dozvoljeno je obavljanje svih vrsta delatnosti, u koje spadaju: proizvodnja roba, dorada, lon poslovi, skladištenje robe i repromaterijala, bankarski i finansijski poslovi, poslovi osiguranja i reosiguranja, turističke i ostale usluge i sve vrste privređivanja koja ne zagađuju životnu sredinu.

Strategija DOP-a u SZ Pirot

- Realizacijom procesa izrade strategije društveno odgovornog poslovanja, u skladu sa neophodnim elementima, uz stalna preispitivanja i poboljšanja ovog procesa, definisani su principi društveno odgovornog poslovanja koji se implementiraju u poslovnu praksu SZ Pirot.
- Njihov redosled pobrojan je u skladu sa ključnim temama iz standarda SRPS ISO 26000. Akcionari Zone, odnosno Skupština akcionara, ostvaruju učešće i neposredni uticaj na rad Upravnog odbora, kao organa upravljanja, na jedan od sledećih načina:
  - Usvajanjem poslovne politike i strategije Zone;
  - Donošenjem statuta i usvajanjem izmena osnivačkog akta i statuta;
  - Imenovanjem i razrešavanjem predsednika i članova Nadzornog odbora;
  - Razmatranjem i usvajanjem finansijskog izveštaja Zone.

Ulaganje u zaposlene u SZ Pirot

- osnovne odrednice politike SZ Pirot koja se odnosi na: “ljudska prava profilisana je na način da se stvaraju odgovarajući okviri u kojima se sprečavaju bilo koji vidovi diskriminacije, prisilnog rada, zapošljavanja maloletnika i uznemiravanja, a obezbeđuje sloboda udruživanja, pravo na obrazovanje, zaposlenje, učešće u kulturnom životu, sloboda mišljenja i veroispovesti i izražavanja mišljenja” (Ilić, 2016).
- Složenost posla SZ Pirot, zahteva rad i zalaganje svih zaposlenih, koji svoje radne zadatke moraju obavljati profesionalno i motivisano. Iz tih razloga, razvoj i usavršavanje zaposlenih, ključni je vid ulaganja, ne samo u zaposlene, profesionalne veštine, njihovu karijeru, već i u poboljšanje poslovanja Zone u celini.
- Različiti aspekti odgovornog odnosa prema zaposlenima definisani su dokumentima za pojedinačne oblasti, među kojima su najznačajniji sledeći:
  - Pravilnik o radu kod poslodavca;
  - Kodeks etičkog i poslovnog ponašanja zaposlenih u Slobodnoj zoni Pirot;
  - Interna i eksterna komunikacija i
  - Pravilnik o bezbednost i zdravlju na radu zaposlenih u SZP.

Načini usavršavanja zaposlenih u SZ Pirot

- Razvoj i usavršavanje zaposlenih omogućeni su sprovođenjem širokog spektra aktivnosti unutar poslovanja SZ, među kojima se kao naročito važni u kontekstu društvene odgovornosti ističu sledeći:
  - Interne i eksterne obuke zaposlenih;
  - Pružanje zaposlenima mogućnosti celoživotnog obrazovanja i učenja, u cilju sticanja neophodnih znanja i veština, i samim tim povećanju ukupne zaposlenosti
  - Omogućavanje zaposlenima prisustvo na seminarima, konferencijama i drugim skupovima, za koje se utvrdi da su sveukupno adekvatni za dodavanje vrednosti na njihova znanja i veštine.

Principi DOP-a za zaposlene u SZ Pirot

- Poštujući principe na kojima se zasniva društveno odgovorno poslovanje, za zaposlene u SZ Pirot se dodatno obezbeđuju sledeći benefiti:
- Solidarna novčana pomoć zaposlenom usled duže ili teže bolesti zaposlenog;
- Jubilarna nagrada povodom provedenih godina rada;
- Poklon za Novu godinu deci zaposlenih starosti do deset godina;
- Porodiljsko odsustvo sa zagarantovanim dinamikom isplate zarada i povratkom na radno mesto.
- Kolektivno osiguranje zaposlenih od posledica nesrećnog slučaja za vreme obavljanja posla, kao i u vreme dolaska na posao i odlaska s posla;
- Odgovarajuća otpremnina, pri odlasku u penziju i
- Naknada štete zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti u skladu sa zakonom.

Aspekt životne sredine, fer poslovanja SZ Pirot i uticaj na regionalni razvoj

- Svoju posvećenost zaštiti životne sredine potvrđuje posedovanjem sertifikata standarda SRPS ISO 14001:2005 Sistemi upravljanja zaštitom životne sredine.
- Kod prve identifikacije aspekata životne sredine, predstavnik rukovodstva za kvalitet formirao je multidisciplinarni tim koji je u svom sastavu uključio lica upoznata sa aktivnostima, proizvodima odnosno uslugama u režimu slobodne zone. Tim je izvršio sagledavanje svih područja u režimu rada Slobodne zone Pirot, procesa, aktivnosti i proizvoda i formirao popis svih elemenata aktivnosti, procesa i proizvoda koji su u interakciji sa životnom sredinom u području.

Registar aspekata životne sredine u SZ Pirot

- Evidentirani su i aspekti sa potencijalnim uticajem na životnu sredinu, odnosno uticajem u slučaju udesa, požara ili sličnog neželjenog događaja. Postupak identifikacije aspekata životne sredine urađen je u skladu sa procedurom pod nazivom “Upravljanje aspektima životne sredine”, s tim što je za interne potrebe razvijen poseban model vrednovanja aspekata.
- Registar aspekata životne sredine, sadrži aspekte svih pravnih lica koji obavljaju svoju delatnost u režimu slobodne zone (korisnika), sa ocenom njihovog uticaja na životnu sredinu. Korisnici usluga SZ Pirot su u obavezi da primenjuju preventivne mere, kao i da svoje aspekte kontrolišu prema odredbama iz ugovora. Aspekti životne sredine su pod kontrolom samih korisnika usluga u SZ Pirot.

Usklađenost aktivnosti SZ Pirot sa potrebama lokalne zajednice

- Vodeći računa o potrebama lokalne zajednice, oblasti delovanja SZ Pirot u pružanju podrške razvoju zajednice, ogledaju se u:
- Podršci izgradnje inkluzivnog društva u cilju podsticanje javnosti na razumevanje potreba ovih lica i poštovanje različitosti;
- Doprinosu opštem boljitku zajednice, kroz podršku projektima koji imaju za cilj smanjenje siromaštva, veći stepen zdravstvene zaštite, širu dostupnost kulturnih sadržaja, razvoj amaterskog sporta;
- Zaštiti životne sredine i jačanje ekološke svesti u cilju stvaranja zdravijeg i bezbednijeg okruženja za sadašnje i generacije koje dolaze kroz podršku projektima koji jačaju ekološku svest o zaštiti životne sredine, značaju reciklaže i upotrebi recikliranih proizvoda i
- Razvoju znanja i talenata u cilju razvoja znanja i veština.
- U skladu sa svojim mogućnostima, SZ Pirot pruža i podršku organizacijama, institucijama kulture, socijalne ili zdravstvene zaštite, pojedincima i inicijativama za opšte dobro u cilju unapređenja zajednice i okruženja u kome posluje.

Zaključak

- Savremena konkurentnost može biti dostižna, ali pravila i putevi moraju biti prilagođeni, primenjeni i sprovedeni planski, sistematično i odgovorno.
- Osnovni putevi za postizanje viših nivoa konkurentnosti leže u kreiranju inovativnih menadžment i marketing strategija.
- Važno pitanje u konkurentskoj strategiji odnosi se na položaj subjekta u privredi.
- Kako bi SZ Pirot nastavila svoje poslovanje putevima društveno odgovornog ponašanja, uputno je da sprovede određena istraživanja okoline u kojoj posluje kao i da ispita stavove javnog mnjenja o svom poslovanju.

Hvala na pažnji!!!